

Nina Spicijarić Paškvan

PRILOG BIBLIOGRAFIJI LINGVISTIČKIH RADOVA O GORSKOME KOTARU

Dr. sc. Nina Spicijarić Paškvan
Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti
Zavod za povijesne i društvene znanosti u Rijeci
Ružičeva 5, HR – 51000 Rijeka
nspicijaric@hazu.hr

DOI: 10.21857/y26keclp19
Stručni članak
Primljeno: 1. 4. 2022.
Prihvaćeno: 27. 6. 2022.

Ovim se člankom želi dati prilog bibliografiji radova koji se bave područjem Gorskoga kotara. Ponajprije je riječ o lingvističkim radovima i postojećim rječnicima, ali će biti zastupljeni i radovi s ostalih znanstvenih područja, kao što su arhitektura, turizam, povijest, geografija, etnologija, promet i dr. koji izravno ili neizravno utječu na gorskokotarske govore i onimiju. Uz popis radova, ukratko će se prezentirati jezična slika toga područja te će se ukazati na (ne)istraženost gorskokotarskih govora i toponima.

Ključne riječi: *Gorski kotar; lingvistika; bibliografija; čakavski govori; kajkavski govori; štokavski govori.*

1. Uvod

Prilikom istraživanja toponimije Fužina¹ susrela sam se s problemom nedostatka povijesnih i jezičnih podataka o tome prostoru. Pritom se to odnosi na tražilicu Google, ali i na postojeću literaturu općenito. Daljnjom pretragom uočila sam da situacija, uz iznimke, nije bolja ni za ostale dijelove Gorskoga kotara, što me potaknulo na pisanje ove bibliografije. Cilj je ovoga priloga popisati postojeće lingvističke radove koji se odnose na područje Gorskoga kotara. Pritom

¹ Istraživanje je predstavljeno izlaganjem pod naslovom *Toponimija Fužina* (u suautorstvu s Mirjanom Crnić Novosel) na XIX. znanstveno-stručnom skupu *Dani dr. Franje Račkog* održanom u Fužinama 26. studenoga 2021. Skup se održava jednom godišnje u organizaciji Zavoda za povijesne i društvene znanosti HAZU u Rijeci, Udruge dr. Franjo Rački i Osnovne škole Ivanke Trohar iz Fužina.

će se ustanoviti koji su govori na gorskokotarskom području sustavno istraženi, koji su djelomično istraženi te koje lingvističke teme zahtijevaju podrobnija istraživanja. Uz to, popisat će se i pojedini radovi s ostalih područja, kao što su arhitektura, demografija, geografija, promet, turizam te povijest i etnologija jer upravo ta područja uvelike utječu na jezik i kulturu određenoga prostora. Na početku će biti riječi o naseljavanju Gorskoga kotara te će se prikazati podjela gorskokotarskih govora koji pripadaju trima hrvatskim narječjima: kajkavskom, čakavskom i štokavskom. Zatim slijedi bibliografija koja se sastoji od dva dijela: 1) od lingvističkih radova; i 2) od radova s drugih znanstveno-stručnih područja, a nakon toga i analiza zastupljenosti lingvističkih istraživanja pojedinih gorskokotarskih geografskih područja u okviru triju narječja i onomastike. Nakraju su navedene smjernice za buduća istraživanja kako bi se upotpunila jezična slika Gorskoga kotara.

2. Metodologija rada

Bibliografija je polazna točka za svakoga tko želi istražiti i analizirati određeno stručno ili znanstveno područje. Ona istraživačima daje pregled onoga što je na određenom području već istraženo, a što zahtijeva detaljnije istraživanje. Izrada je bibliografije složen i zahtjevan posao, jer mu je cilj popisati čim više objavljenih radova koji se bave odabranim istraživačkim područjem, što uključuje sustavno pretraživanje različitih baza podataka. Ova je bibliografija sastavljena pomoću Portala hrvatskih znanstvenih i stručnih časopisa HRČAK,² Hrvatske znanstvene bibliografije CROSBİ,³ portala OMNIA,⁴ slovenskog jedinstvenog knjižničnog sustava COBISS⁵ te dviju monografija o govorima Gorskoga kotara autorica Marine Marinković (2018) i Mirjane Crnić Novosel (2019). Pregledani su i svi brojevi časopisa *Folia onomastica Croatica* i u njemu objavljujvana tekuća onomastička bibliografija (1993. – 2019.) te svi brojevi časopisa *Dometi* i *Sušačka revija*.

Iako je naglasak na lingvističkim radovima, u ovoj su bibliografiji popisani i pojedini radovi s ostalih područja jer, kao što je već rečeno, upravo navedena područja uvelike utječu na jezik i kulturu Gorskoga kotara. Ta je druga skupina radova odabrana na način da su se popisali pronađeni radovi s navedenih po-

² <https://hrcak.srce.hr/>.

³ <https://www.bib.irb.hr/>.

⁴ https://www.omnia.ie/index.php?navigation_function=3&europa_query=Hrvatski%20jezik:%20dijalektologija.

⁵ <https://plus.cobiss.net/cobiss/si/sl/bib/search>.

družja, a onda se iščitavanjem sadržaja svakoga pojedinoga rada odredilo je li relevantan za pomoć pri lingvističkim istraživanjima. Uglavnom je riječ o radovima koji u sebi sadrže podatke o stanovništvu Gorskoga kotara, etnološke podatke, toponime, antroponime itd. U bibliografiju nisu uključeni prikazi i ocjene monografija koje se bave gorskokotarskom tematikom,⁶ kao ni sažetci izlaganja sa znanstvenih skupova. Iz nje su izostavljeni povijesni radovi koji se bave ratnom tematikom u Gorskome kotaru (NOB, Domovinski rat i dr.) te beletristički radovi pisani na raznim gorskokotarskim idiomima unatoč tomu što je nekima pridodan i mali rječnik tih govora.⁷ U bibliografiju nisu uvršteni ni monografski prikazi hrvatskih i slovenskih narječja i dijalekata općenito, iako su u njima spomenuti i gorskokotarski govori. Ako su ta izdanja spomenuta u radu, bibliografska im se jedinica nalazi u bilješci. U popisu se nalazi i nekoliko izdanja koja u sebi sadrže radove razne tematike, pa će, osim naslova samoga izdanja (zbornika), u bibliografiji zasebno biti popisani pojedini lingvistički te ostali radovi odabrani u skladu s metodologijom bilježenja općenito. Valja istaknuti da monografija *Gorski kotar* iz 1981. godine i nakon četrdeset godina predstavlja najcjelovitije djelo o Gorskome kotaru.

3. Kratki osvrt na povijesnu i jezičnu sliku Gorskoga kotara

Gorski je kotar planinski, dobro pošumljen kraj koji povezuje Kvarnersko primorje s Panonskom nizinom. Na starim zemljovidima označen je kao *Hortus diabolicus*, 'Vražji vrt' (Marković 2003: 7–8)⁸. Zbog svoje izoliranosti i neprohodnosti, taj je kraj dugo bio nepoznat i neistražen. Intenzivnije naseljavanje Gorskoga kotara vjerojatno počinje tek u drugoj polovici 13. stoljeća i traje do kraja 15. stoljeća, kad ga narušuju osmanlijske provale preko hrvatskih krajeva do Kupe i kranjskih granica (Kruhek 1981: 282). Tijekom 16. stoljeća broj se stanovnika smanjuje, da bi krajem 16. i početkom 17. stoljeća broj stanovnika opet bio u uzlaznoj putanji uz stvaranje novih gorskokotarskih naselja (Kruhek 1981: 282).

Iako je Gorski kotar većinom kajkavski kraj, u njemu su prisutna i ostala dva narječja zastupljena u Hrvatskoj, čakavsko i štokavsko. Takva šarolika jezična slika rezultat je migracija u Gorskome kotaru u razdoblju 15. – 18. stoljeća. Za

⁶ Primjerice *Dometi* iz 1995. naslova *Zvona i rječnici Gorskoga kotara* sadržavaju nekoliko prikaza monografija koje se bave gorskokotarskom tematikom te nekoliko pjesama i tekst na gorskokotarskim govorima; prikaza ima i u *Sušračkoj reviji* i dr.

⁷ O takvim izdanjima v.: Lisac (1989a). Literarni radovi na gorskokotarskim idiomima objavljeni su i u *Goranskom zborniku I i II, Dometima* itd.

⁸ Bibliografske jedinice radova navedenih u tekstu na ovaj način popisane su u § 4.1. i § 4.2.

srednjovjekovno dijalektno stanje Gorskoga kotara (12. – 15. stoljeće) Lisac (1997: 156–157) ističe da je bilo „svakako prirodnije strukturirano i manje komplicirano od suvremenoga bogatstva idiomskih registara, ali također i puno manje jasno“. Dakle o govornim karakteristikama toga područja prije 15. stoljeća postoje samo pretpostavke i različita tumačenja (usp. Strohal 1903b; Barac-Grum/Finka 1981; Lisac 1991, 1997a itd.).

No poznato je da su u 15. stoljeću Frankopani i Zrinski za vrijeme svojih vladavina na današnje rubno područje Gorskoga kotara (crta jugoistok – sjeverozapad) naseljavali čakavsko stanovništvo sa svojih vinodolskih i primorskih posjeda (Barac-Grum/Finka 1981: 419). Goransko se stanovništvo prorjeđuje u 15. stoljeću i u prvoj polovici 16. stoljeća u vrijeme osmanlijskih navala, i to bijegom u Sloveniju. Osmanlije nisu nikada osvojili Gorski kotar, ali su svojim navalama došli do Delnica, Lokava, Mrkoplja, Liča, Fužina, Gerova i Čabra, čime su uvelike utjecali na miješanje stanovništva na tome području. Zatim se tijekom 17. i 18. stoljeća na područje Čabra, Gerova i drugih mjesta uz Kupu vraćaju iz Slovenije potomci iseljenika pred Osmanlijama te se u istome razdoblju područje Čabra i Ravne Gore naseljava drugim stanovništvom iz Slovenije i iz raznih područja Austro-Ugarske. Posljednji prodor čakavskoga stanovništva u Gorski kotar, i to u njegov zapadni dio, zbiva se za izgradnje Karolinske ceste, a upravo je ona te izgradnja ostalih prometnica kroz Gorski kotar ključna za njegov daljnji razvoj.

Vjerojatno je Gorski kotar isprva imao dva narječja, kajkavsko i čakavsko, a u vrijeme Osmanlija zbog brojnih se migracija na to područje naseljavalo štokavsko stanovništvo (Crnić Novosel 2019: 14). Velika miješanja stanovnika rezultirala su time da je novodoseljeno stanovništvo u izoliranijim krajevima zadržalo svoj govor, dok su u područjima gdje su se miješali s domicilnim stanovništvom preuzeli organske govore u koje su ušle neke značajke doseljeničkih. Kod jezičnih je dodira karakteristično da „prestižni“ govori nadjačavaju „neprestižne“, što je u Gorskome kotaru dovelo do gubitka i mijenjanja organskih kajkavskih i čakavskih idioma. Primjerice to je posebno vidljivo kod čakavskih gorskokotarskih govora koji su s jedne strane pod utjecajem gorskokotarskih štokavskih idioma, čija je osnovica i u hrvatskom standardnom jeziku, a s druge pod utjecajem kajkavskih, koji su kroz povijest prevladavali u važnim gorskokotarskim središtima kao što su Delnice i Čabar (Malnar 2010: 48; Lisac 1997: 159, 160).

Dijalekti svih triju narječja Gorskoga kotara imaju svoj istočni i zapadni tip (Crnić Novosel 2019: 16).

Kajkavski se govori Gorskoga kotara prostiru „na području od Severina na Kupi do Fužina i Lokava, sjeverno do slovenske granice te južno do Ravne Gore

i Begova Razdolja” (Malnar 2010: 48). Istočni tip obuhvaća manje područje prostirući se na području oko Severina na Kupi i Lukovdola na granici s ikavsko-ekavskim govorima čakavskoga narječja, što se odražava u njegovim osobinama (v. Crnić Novosel 2019: 17; Malnar 2010: 48, 49). Zapadni je tip prisutan na području oko Čabra, Gerova, Brod Moravica, Skrada, Ravne Gore, Fužina, Lokava i Begova Razdolja te ga obilježavaju značajke prisutne u susjednim štokavskim, čakavskim i slovenskim govorima (v. Crnić Novosel 2019: 17).

Čakavski se gorskokotarski govori dijele na istočni tip, blizak govorima ličko-pokupske regije, i zapadni tip, srodan primorskim čakavskim govorima. Istočni čakavski govori obuhvaćaju područje oko Vrbovskoga te pripadaju kontinentalnom poddijalektu (v. Crnić Novosel 2019: 25, 26; Barac-Grum/Finka 1981: 421). Zapadni čakavski govori pripadaju primorskom poddijalektu, i to ikavsko-ekavskog dijalekta u naseljima: Benkovac Fužinski, Slavica, Sleme, Brestova Draga i Stari Laz te ekavskoga dijalekta u mjestu Mrzla Vodica (Crnić Novosel 2019: 29).

Štokavski gorskokotarski govori, koji su okruženi čakavskim i kajkavskim, također se dijele na istočne i zapadne. Prvi su istočni kao predstavnici ijekavskoga štokavskog tipa štokavskog narječja prisutni u naseljima Tuk, Moravice i Gomirje, a drugi su zapadni, koji se odnose na ikavski štokavski tip prisutan u govorima naselja Liča, Mrkoplja i Sungera.⁹

4. Bibliografija radova

4.1. Lingvistički radovi

Asić-Klobučar, Đurđica. 2006. Kupjački govor (I.) Fonološke osobitosti. *Kaj* XXXIX/4. 41–55.

Asić-Klobučar, Đurđica. 2011. Kupjački govor (II.) Morfološke osobitosti. *Kaj* XLIV/1–2. 59–90.

Asić-Klobučar, Đurđica. 2015. Kupjački govor (III.) Prilozi. *Kaj* XLVIII/1–2. 47–60.

Barac, Vida. 1965. *Karakteristične osobine lukovdolskoga govora*. Magistarski rad. Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb.

Barac, Vida. 1969. Prinos lukovdolskoj toponomastici. *Onomastica jugoslavica* 1. 114–117.

Barac-Grum, Vida. 1971. O nekim crtama lukovdolske toponomastike. *Četvrto zasjedanje na Međunarodnata komisija za slovenska onomastika*. Skoplje – Ohrid. 13–15.

⁹ Detaljnije o govorima Gorskoga kotara uz kartu rasprostranjenosti navedenih govora v.: Crnić Novosel 2019.

- Barac-Grum, Vida. 1973–1974. Toponimija gorskokotarske regije u Hrvatskoj. *Onomastica jugoslavica* 3–4. 23–26.
- Barac-Grum, Vida. 1987. Pogled na gorskokotarsku povijesnu antroponimiju. *Rasprave Zavoda za jezik* 13. 5–8.
- Barac-Grum, Vida. 1989. *Čakavsko-kajkavska interpretacija u gorskokotarskim govorima*. Doktorska disertacija. Filozofski fakultet. Zagreb. 389 str.
- Barac-Grum, Vida. 1990. Gorskokotarski toponimijski sustavi u usporedbi sa sjevernoprimorskima. *Rasprave Zavoda za jezik* 16. 5–13.
- Barac-Grum, Vida. 1991. Dijalektna lukovdolska riječ. *Rasprave Zavoda za hrvatski jezik* 17. 1–19.
- Barac-Grum, Vida. 1993a. *Čakavsko-kajkavski govorni kontakt u Gorskom kotaru*. Biblioteka Dometi – Izdavački centar Rijeka. Rijeka.
- Barac-Grum, Vida. 1993b. Jezični slojevi u toponimiji čakavsko-kajkavskoga područja zapadne Hrvatske. *Croatica XXIII–XXIV/37–38–39*. 61–68.
- Barac, Vida; Finka, Božidar. 1963. Izvješčaj o istraživanju govora Lukovdola u Gorskom kotaru. *Ljetopis JAZU* 69. 346–348.
- Barac, Vida; Finka, Božidar. 1965. Ispitivanje govora u Gorskom kotaru. *Ljetopis JAZU* 70. 385–389.
- Barac, Vida; Finka, Božidar. 1967. O govoru Delnica i Broda na Kupi u Gorskom kotaru. *Ljetopis JAZU* 72. 431–436.
- Barac-Grum, Vida; Finka, Božidar. 1981. Govori i nazivlje. *Gorski kotar*. Ur. Šafar, Josip i dr. Fond knjige „Gorski kotar“. Delnice. 419–431.
- Barac-Grum, Vida; Zečević, Vesna. 1981. Tvorba prezimena u Gorskom kotaru. *Četrta jugoslovenska onomastična konferenca*. Zbornik referatov. Ur. Jakopin, Franc. SAZU. Ljubljana. 217–224.
- Bujan-Kovačević, Zlata. 1999. *Fužinarski kaj*. Matica hrvatska Delnice s podružnicom Fužine. Fužine.
- Bujan Kovačević, Zlata. 2015. Fužinârske štôrije okol ognjîšča: Prilog istraživanju goranske predaje. *Kaj XLVIII/5–6*. 109–116.
- Bujan-Kovačević, Zlata. 2019. Prilozi za istraživanje osnovnog kajkavskog govora u Fužinama u Gorskom kotaru (Istraživački rad o podlozi govora župe Fužine, s osvrtom na formiranje i transformacije starosjedilačkih obitelji tijekom 18. i 19. stoljeća. *Kaj LII/1–2*. 53–68.

- Burić, Antun. 1983. *Povijesna antroponimija Gorskog kotara u Hrvatskoj 1438-1975: goranska prezimena kroz povijest*. Društvo za zaštitu prirodne kulturne i povijesne baštine Gorskog kotara. Rijeka.¹⁰
- Burić, Majda. 2005. *Frazeologija ravnogorskoga govora*. Diplomski rad. Filozofski fakultet Sveučilišta u Rijeci. Rijeka. 117 str.
- Burić, Majda. 2014. Ravnogorski gornjovaroški (kranjski) govor. *Goranski zbornik* 2. Ur. Arbanas, Dijana. Ogranak Matice hrvatske u Delnicama – Ogranak Matice hrvatske u Čabru. Delnice – Čabar. 202–204.
- Crnić, Mirjana. 2006. *Govor Mrkoplja*. Diplomski rad. Filozofski fakultet Sveučilišta u Rijeci. Rijeka. 31 str.
- Crnić, Mirjana. 2010. Osnovne fonološke značajke sungerskoga govora. *Riječki filološki dani* 8. Ur. Badurina, Lada; Bačić-Karković, Danijela. Filozofski fakultet Sveučilišta u Rijeci. Rijeka. 605–611.
- Crnić Novosel, Mirjana. 2013. Zajik va kome ča slaje zvoni – zapadna čakavština Gorskoga kotara. *Slovanský svět: známý či neznámý?*. Ur. Kedron Kateřina; Příhoda, Marek. Červený Kostelec. Praha. 21–27.
- Crnić Novosel, Mirjana. 2014. Gorskokotarski štokavski ikavski govori u svjetlu novijih istraživanja. *Goranski zbornik* 2. Ur. Arbanas, Dijana. Ogranak Matice hrvatske u Delnicama – Ogranak Matice hrvatske u Čabru. Delnice – Čabar. 188–193.
- Crnić Novosel, Mirjana. 2015. *Štokavski ikavski govori u Gorskom kotaru (fonološki i morfološki aspekt)*. Doktorska disertacija. Filozofski fakultet Sveučilišta u Rijeci. Rijeka. 254 str.
- Crnić Novosel, Mirjana. 2016. Govor Liča. *Rasprave: Časopis Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje* 42/2. 333–352.
- Crnić Novosel, Mirjana. 2019. *Štokavski ikavski govori u Gorskom kotaru*. Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje. Zagreb.
- Crnić Novosel, Mirjana. 2020. Gorski kotar u svjetlu raznovrsnih istraživanja. *Problemi sjevernog Jadrana* 18. 119–132.
- Crnić, Mirjana; Macan, Željka. 2011. Germanizmi u štokavskim ikavskim govorima Gorskoga kotara. *Fluminensia* 23/1. 7–21.

¹⁰ Dva osvrtta na ovu monografiju s aspekta slovenskih prezimena izašla su u *Dolenjskom listu*: Primc, Jože. 1979. Od kod priimek. *Dolenjski list* 30/37. 4; Primc, Jože. 1980. Od kod naši priimki – prišleki. *Dolenjski list* 31/26. 16.

- Crnić Novosel, Mirjana; Malnar Jurišić, Marija. 2020. Gorski kotar u djelima Josipa Lisca. *Dijalekti, jezična povijest i tradicija (Zbornik u čast Josipu Lisca)*. Ur. Bratulić, Josip; Čupković, Gordana; Galić, Josip. Sveučilište u Zadru – Matica hrvatska, Ogranak Matice hrvatske u Zadru. Zadar. 145–158.
- Crnić Novosel, Mirjana; Opašić, Maja. 2021. Sličnosti i razlike frazema novoštokavskih ikavskih govora. *Kroz prostor i vrijeme: zbornik u čast Miri Menac-Mihalić*. Ur. Frančić, Anđela; Kuzmić, Boris; Malnar Jurišić, Marija. Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, FF press. Zagreb. 371–387.
- Erjavec, Zvonimir. 2014. *Ravnogorski rječnik. Rječnik ravnogorsko-sušičko-španovačkoga dijalekta*. Udruga Plodovi gorja Gorskog kotara. Ravna Gora.
- Finka, Božidar. 1974. Gorskokotarska kajkavština u našem dijalekatskom mozaiku. *Kajkavski zbornik. Dani kajkavske riječi*. Ur. Skok, Joža; Šicel, Miroslav; Šojat, Antun. Narodno sveučilište Ivan Goran Kovačić. Zlatar. 29–43.
- Finka, Božidar. 1977a. Štokavski ijekavski govori u Gorskom kotaru. *Zbornik za filologiju i lingvistiku XX/1*. 145–172.
- Finka, Božidar. 1977b. Štokavski ikavski govori u Gorskom kotaru. *Zbornik za filologiju i lingvistiku XX/2*. 167–197.
- Gostenčnik, Januška. 2013. Fonološki opis grada Gerovo (prema zapisu Božidara Finke). *Slavia centralis VI/1*. 38–58.
- Gostenčnik, Januška. 2018. *Krajevni govori ob Čabranki in zgornji Kolpi*. Institut za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU. Ljubljana.
- Gostenčnik, Januška. 2019. Slovenski jezik ob Čabranki, zgornji Kolpi in v Gorskem kotarju. *Slovenski jezik in njegovi sosedje*. Ur. Šekli, Matej; Rezoničnik, Lidija. Zveza društev Slavistično društvo Slovenije. Ljubljana. 165–174.
- Herljević, Antun. 1964–1965. Ravna Gora. *Vjesnik historijskih arhiva u Rijeci i Pazinu* 10. 5–60.¹¹
- Ivić, Pavle. 1961. Prilozi poznavanju dijalekatske slike zapadne Hrvatske. *Godišnjak Filozofskog fakulteta u Novom Sadu* 6. 191–212.
- Jurković, Viktor. 1969. Brodmoravičko narječje. *Brod-Moravice: 150-godišnjica osnovne škole, 1818 – 1968, 100-godišnjica školske zgrade, 1869 – 1969*. Ur. Jurković, Viktor. Osnovna škola Brod Moravice. Brod Moravice. 207–231.

¹¹ Ovaj rad govori općenito o Ravnoj Gori, ali je jedno poglavlje posvećeno ravnogorskomu govoru.

- Jurković, Viktor. 1981. *Po dragom goranskom zavičaju – brodmoravički kraj*. Kajkavsko Spravišće, Biblioteka kulturni i prirodni spomenici Hrvatske. Zagreb.¹²
- Knaus, Nikolina. 2018. *Određivanje pripadnosti crnoluškoga govora kajkavskomu narječju i goranskomu dijalektu*. Završni rad. Filozofski fakultet Sveučilišta u Rijeci. Rijeka. 57 str.
- Knaus, Nikolina. 2020. *Morfologija imenica u govoru Crnoga Luga*. Diplomski rad. Filozofski fakultet Sveučilišta u Rijeci. Rijeka. 60 str.
- Knaus, Nikolina; Marinković, Marina. 2021. Morfološke značajke imenica u govoru Crnoga Luga. *Rasprave: Časopis Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje* 47/2. 371–386.
- Kovač, Hrvoje. 2015. *Fonološki opis crnoluškoga govora*. Diplomski rad. Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu. Zagreb. 53 str.
- Kovač, Hrvoje; Malnar Jurišić, Marija. 2016. O fonologiji govora Crnoga Luga. *Rasprave: Časopis Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje* 42/2. 483–503.
- Krajač, Josip. 1999. Bosiljevski govor (Gramatika bosiljevskoga mjesnoga govora). *Hrvatski dijalektološki zbornik* 11. 77–164.
- Krmpotić, Marinko. 2008. Goransko ča. *Sušaćka revija* XVI/64. 59–61.
- Lisac, Josip. 1980. O jeziku Goranove kajkavske zbirke Ognji i rože. *Radovi Filozofskog fakulteta u Zadru* 19/11. 45–59.
- Lisac, Josip. 1982a. Gorski kotar u svjetlu najnovijih istraživanja (Uz tri nove monografije). *Domesti* 15/8–9. 126–134.¹³
- Lisac, Josip. 1982b. Oko problema prvog spomena naziva Delnica. *Istra* 20/3–4. 147–150.
- Lisac, Josip. 1983. Jezik goranske dijalektalne književnosti (Prilog jezičnoj problematici hrvatske literarne novokajkavštine). *Radovi Filozofskog fakulteta u Zadru* 21–22/12–13. 41–88.
- Lisac, Josip. 1985. Susret čakavskog, štokavskog i kajkavskog narječja. *Fužine. Lič, Vrata, Belo Selo, Slavica, Benkovac*. Ur. Kauzlarić Andrić, Neda. Odbor za proslavu 200-godišnjice škole Fužine – Mjesna zajednica Fužine – Izdavački centar Rijeka. Fužine – Rijeka. 73–75.

¹² Iako govori općenito o brodmoravičkome kraju, u knjizi su zapisani pojedini toponimi toga kraja te leksemi (kojima se uglavnom označuju stari predmeti) brodmoravičkoga govora uz poglavlje o brodmoravičkome kajkavskom narječju.

¹³ Ovaj je prikaz uvršten u popis, iako ova bibliografija ne obuhvaća takve vrste radova jer su njime prikazana tri izdanja od kojih je jedno monografija *Gorski kotar* iz 1981. uz osvrt na članke objavljene u njoj.

- Lisac, Josip. 1986. *Delnički govor i govor Gornjih Turni u svjetlosti goranskih kajkavskih govora*. Doktorska disertacija. Filozofski fakultet u Zadru. Zadar.
- Lisac, Josip. 1986. Iz sociolingvističke problematike goranskih kajkavskih govora. *Radovi Filozofskog fakulteta u Zadru* 25/15. 37–44.
- Lisac, Josip. 1988. Iz goranskog vokalizma. *Zbornik Matice srpske za filologiju i lingvistiku* XXXI/2. 137–175.
- Lisac, Josip. 1989a. Problem obrađenosti leksika goranskih govora. *Hrvatski dijalektološki zbornik* 8. 61–68.
- Lisac, Josip. 1989b. Prozodija goranskih kajkavaca. *Radovi akademije nauka i umjetnosti Bosne i Hercegovine* 84. 241–249.
- Lisac, Josip. 1989c. Ravnogorska kajkavština i goranski dijalekt. *Fluminensia* 1/1. 100–111.
- Lisac, Josip. 1990. Problem obrađenosti leksika goranskih govora. *Domesti* 23/11. 739–744.
- Lisac, Josip. 1991. Goransko predmigracijsko dijalektno stanje i podrijetlo suvremenih organskih idioma u Gorskom kotaru. *Domesti* 24/6–7. 381–386.
- Lisac, Josip. 1991–1992. Konsonantizam goranskih i ostalih kajkavaca. *Radovi Filozofskog fakulteta u Zadru* 31/21. 63–90.
- Lisac, Josip. 1992a. Goranski konsonantizam u kajkavskom kontekstu. *Fluminensia* 4/2. 83–87.
- Lisac, Josip. 1992b. Osnovne sintaktičke značajke goranskih kajkavaca u sklopu cjeline narječja. *Radovi. Razdio filoloških znanosti* 30/20. 31–41.
- Lisac, Josip. 1995a. Dijalektološki rad Nikole Majnarića. *Radovi Filozofskog fakulteta u Zadru* 32/22–23. 93–98.
- Lisac, Josip. 1995b. Strohalovi pogledi o genezi kajkavštine s osobitim obzirom na područje Gorskog kotara. *Hrvatski dijalektološki zbornik* 9. 45–52.
- Lisac, Josip. 1997a. Goransko dijalektno stanje u prošlosti i u sadanjosti. *Hrvatski dijalektološki zbornik* 10. 155–161.
- Lisac, Josip. 1997b. Hrvatsko-slovensko granično dijalekatno stanje. *Croatica* 27/45–46. 117–127.
- Lisac, Josip. 1999a. Povijesna podloga goranskoga dijalekatnog stanja. *Radovi Filozofskog fakulteta u Zadru* 36/26. 51–61.
- Lisac, Josip. 1999b. Ravnogorska kajkavština i goranski dijalekt. *Hrvatski govori, filolozi, pisci*. Aut. Lisac, Josip. Matica hrvatska. Zagreb. 139–165.

- Lisac, Josip. 1999c. Sociolingvistička situacija u Gorskom kotaru. *Hrvatski govori, filolozi, pisci*. Aut. Lisac, Josip. Matica hrvatska. Zagreb. 131–138.
- Lisac, Josip. 2000. Osnovne značajke brodske govora. *Kaj XXXIII/5*. 25–36.
- Lisac, Josip. 2003. Povijesna podloga goranskoga dijalekatnog stanja. *Zbornik Stjepanu Antoljaku u čast*. Ur. Kolanović, Josip. Hrvatski državni arhiv. Zagreb. 137–148.
- Lisac, Josip. 2003–2004. Toponim Delnice. *Folia onomastica Croatica* 12–13. 299–301.
- Lisac, Josip. 2004. Goranska kajkavština i goranski pisci. *Hrvatski sjever IX/1–4*. 43–47.
- Lisac, Josip. 2006a. Goranska kajkavština i goranska dijalektalna književnost. *Kaj XXXIX/4*. 23–29.
- Lisac, Josip. 2006b. *Tragom zavičaja (Delnički govor i govor Gornjih Turni u svjetlosti goranskih kajkavskih govora)*. Književni krug. Split.
- Lisac, Josip. 2007. Goranska dijalekatna leksikografija. *Čakavska rič XXXV/2*. 405–411.
- Lisac, Josip. 2009. Časopis Kaj i Gorski kotar. *Kaj XLII/3*. 61–68.
- Lisac, Josip. 2012. Brodski govor. *Brod na Kupi i gornja kupska dolina u ozračju povijesnih mijena*. Ur. Mance, Vladimir. Osnovna škola Frana Krste Frankopana. Brod na Kupi. 421–435.
- Lončarić, Mijo. 1994. O kajkavskoj sintaksi. *Rasprave: Časopis Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje* 20/1. 137–154.
- Lončarić, Mijo. 1997. Goranski govor u Moslavini (Gornja Jelenska, Moslavačka Slatina). *Suvremena lingvistika* 43–44/1–2. 131–139.
- Lukežić, Iva. 1997. Novi podatci za dijalekatsku kartu sjevernoga Hrvatskoga primorja, Istre i Like. *Hrvatski dijalektološki zbornik* 10. 171–184.
- Lukežić, Iva. 2008. Mrkopaljski govor. *Hrvatski dijalektološki zbornik* 14. 293–324.
- Majnarić, Nikola. 1922–1923. Jedna zanimljiva sintaktička pojava u ravnogorskom narječju. *Južnoslovenski filolog* 3. 35–40.
- Majnarić, Nikola. 1938–1939. Jedno rovtarsko narječje u Gorskom kotaru. *Južnoslovenski filolog* 17. 135–149.
- Majnarić, Nikola. 1963. Neke sintaktičke pojave u ravnogorskom narječju. *Ivšićev zbornik. Zbornik u čast Stjepana Ivšića*. Ur. Hraste, Mate; Jonke, Ljudevit; Ratković, Milan. Hrvatsko filološko društvo. Zagreb. 243–254.

- Malnar, Marija. 2005. *Fonetsko-fonološki i morfološki opis tršćanskog govora*. Diplomski rad. Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu. Zagreb. 48 str.
- Malnar, Marija. 2009. *Fonologija crnoluškoga govora*. Diplomski rad. Filozofski fakultet Sveučilišta u Rijeci. Rijeka. 143 str.
- Malnar, Marija. 2010. Dijalekti u Gorskom kotaru. *Rasprave Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje* 36/1. 47–69.
- Malnar, Marija. 2011a. Iz frazeologije čabarskih govora. *Kajkavski u povijesnom i sadašnjem obzoru* (III. zbornik radova sa znanstvenih skupova, Krapina 2010. i 2011. godine). Ur. Jembrih, Alojz. Hrvatska udruga Muži zagorskoga srca. Zabok. 173–179.
- Malnar, Marija. 2011b. Poredbeni frazemi u čabarskim govorima. *Filologija* 57. 155–173.
- Malnar, Marija. 2011c. Somatska frazeologija čabarskih govora. *Rasprave Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje* 37/ 1. 101–119.
- Malnar, Marija. 2012. *Fonološki opis čabarskih govora na frazeološkom korpusu*. Doktorska disertacija. Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu. Zagreb. 229 str.
- Malnar, Marija. 2013a. Fonologija govora Tršća u Gorskom kotaru. *Jezikoslovlje* 14/1. 101–128.
- Malnar, Marija. 2013b. Sjeverni dio gorskokotarske kajkavštine nekad i danas. *Hrvatski dijalektološki zbornik* 18. 47–59.
- Malnar Jurišić, Marija. 2014. Ukratko o frazeologiji govora Tršća. *Goranski zbornik* 2. Ur. Arbanas, Dijana. Ogranak Matice hrvatske u Delnicama – Ogranak Matice hrvatske u Čabru. Delnice – Čabar. 180–187.
- Malnar Jurišić, Marija. 2017. Iz morfologije govora Tršća. *Hrvatski dijalektološki zbornik* 21. 203–216.
- Malnar, Marija; Muhvič, Tanja. 2013. Somatska frazeologija kostelskega in goranskega narečja. *Phraseology in Interlingual and Intercultural Contact, Europhras 2012*. Ur. Fabčič, Melanija; Fiedler, Sabine; Szerszunowicz, Joanna. Mednarodna založba Oddelka za slovanske jezike in književnosti, Filozofska fakulteta. Maribor. 301–316.
- Malnar, Marija; Vukša, Perina. 2012. Postoje li čakavski elementi u fonologiji čabarskih govora?. *Zbornik radova Petoga hrvatskog slavističkog kongresa* knj. 1. Ur. Turk, Marija; Srdoč Konestra, Ines. Filozofski fakultet Sveučilišta u Rijeci. Rijeka. 319–328.

- Malnar Jurišić, Marija; Vukša Nahod, Perina 2015. O čovjeku ukratko – konceptualna analiza frazema čabarskih govora. *Jezikoslovni zapiski* 21/1. 121–136.
- Malnar, Slavko. 2002. *Pamejnek. Govor u čabarskom kraju*. Matica hrvatska Čabar – Adamić. Čabar – Rijeka.
- Malnar, Slavko. 2008. *Rječnik govora čabarskog kraja*. Matica hrvatska Ogranak Čabar. Čabar.
- Malnar, Slavko. 2010. *Prezimana u čabarskom kraju kroz stoljeća 1498. – 1997*. Matica hrvatska. Čabar.
- Malnar, Slavko. 2011a. *Hišna imena in vzdevki v župniji Tršće*. Svet slovenske narodne manjšine Primorsko-goranske županije. Ravnice.
- Malnar, Slavko. 2011b. Očuvanje lokalnoga govora na području Čabra. *Kajkavski u povijesnom i sadašnjem obzorju* (III. zbornik radova sa znanstvenih skupova, Krapina 2010. i 2011. godine). Ur. Jembrih, Alojz. Hrvatska udruga Muži zagorskoga srca. Zabok. 181–185.
- Malnar, Slavko. 2014. *Rječnik govora čabarskog kraja. Hrvatski standardni jezik – duamač pamejnek*. Matica hrvatska Ogranak Čabar. Čabar.
- Malnar, Slavko. 2020. *Idrijsko–cerkljansko–čabranski primerjalni slovar / Idrijsko–cerkljansko–čabarski razlikovni rječnik*. Ogranak Matice hrvatske u Čabru. Čabar.
- Marinković, Marina. 2014. O jednoj morfološkoj izoglosi u istočnogoranskim kajkavskim govorima. *Goranski zbornik* 2. Ur. Arbanas, Dijana. Ogranak Matice hrvatske u Delnicama – Ogranak Matice hrvatske u Čabru. Delnice – Čabar. 194–201.
- Marinković, Marina. 2015. *Fonologija i morfologija istočnogoranskih kajkavskih govora*. Doktorska disertacija. Filozofski fakultet Sveučilišta u Rijeci. Rijeka. 346 str.
- Marinković, Marina. 2018a. *Kajkavski govori istočnoga Gorskoga kotara*. Hrvatska sveučilišna naklada – Ogranak Matice hrvatske u Delnicama. Zagreb – Delnice.
- Marinković, Marina. 2018b. Mjesni govor Blaževaca u svjetlu pripadnosti zapadnome poddijalektu kajkavskoga goranskoga dijalekta. *Jezikoslovlje* 19/1. 39–63.
- Marinković, Marina. 2019. Dislocirani govori Gorskoga kotara: mjesni govori Vukmanića i Knez Gorice. *Filologija* 73. 79–101.
- Marinković, Marina; Zubčić, Sanja. 2016. Fonologija mjesnoga govora Smišljaka u istočnome Gorskom kotaru. *Fluminensia* 28/2. 7–26.
- Matešić, Mihaela. 2006. Frazeologija mjesnoga govora Vrbovskoga. *Fluminensia* 18/2. 37–81.

- Menac-Mihalić, Mira; Malnar, Marija. 2011. Novo u tršćanskoj frazeologiji (Tršće, kraj Čabra, Gorski kotar). 1. *Međimurski filološki dani (zbornik radova)*. Ur. Bežen, Ante; Blažeka, Đuro. Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagrebu. Zagreb. 33–39.
- Nosić, Milan. 2013. *Goranska prezimena*. Maveda. Rijeka.
- Pavešić, Marija; Magaš, Blaženka; Laloš, Željko. 2006. *Réjč do ríči. Beséjdnék déju-onškega devoána / Rječnik delničkoga govora*. Adamić. Rijeka.
- Pavlin Štanfol, Josip; Mlakar-Piken, Bogdan. 1978. Prezidansko-hrvatski rječnik. *Lizdaj 6* (glasilo Pustnog društva Prezid). Prezid.¹⁴
- Pleše, Mirjana. 1984. Obilježja lokvarskog govora. *Naše Lokve*. Ur. Glad, Nada. Općina Lokve. Lokve. 182–187.
- Pronk, Tijmen. 2010. Rani razvoj goranskih govora. *Rasprave Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje* 36/1. 97–133.
- Raušel. Sanja. 2000. *Mjesni govor Gerova*. Diplomski rad. Filozofski fakultet u Rijeci. Rijeka. 89 str.
- Rigler, Elena. 2018. *Tvorba umanjjenica u govoru Tršća*. Završni rad. Filozofski fakultet Sveučilišta u Rijeci. Rijeka. 34 str.
- Smole, Marko. 2010. *Govori ob Čabranki in zgornji Kolpi*. DEDI - digitalna enciklopedija naravne in kulturne dediščine na Slovenskem. <http://www.dedi.si/dediscina/436-govori-ob-cabranki-in-zgornji-kolpi>.
- Smole, Marko. 2013. Ohranjanje in predstavitev lokalnih govorov na čezmejnem območju v dolini zgornje Kolpe in Čabranke. *Glasnik Slovenskega etnološkega društva* 53/3–4. 110–112.
- Strohal, Rudolf. 1903a. Neke dijalektične osobine iz trgovišta Vrbovskoga. *Nastavni vjesnik* 11. 548–563.
- Strohal, Rudolf. 1903b. Osobine današnjega delničkoga narječja. *Rad JAZU* 153. 115–208.
- Strohal, Rudolf. 1903c. Osobine današnjega lokvarskoga narječja. *Rad JAZU* 152. 162–248.
- Strohal, Rudolf. 1905. Osobine današnjega ravnogorskoga narječja. *Rad JAZU* 162. 28–109.
- Strohal, Rudolf. 1906. Neke dijalektične osobine iz trgovišta Mrkoplja. *Nastavni vjesnik* 14. 665–673, 743–752.

¹⁴ Preuzeto iz: Lisac (1989a).

- Strohal, Rudolf. 1913. Današnje narječje u Brodu na Kupi. *Rad JAZU* 196. 53–85.
- Valenčić, Marina. 2011. O morfologiji govora Osojnika. *Hrvatski dijalektološki zbornik* 17. 173–190.
- Valenčić, Marina. 2013. Opisi istočnih kajkavskih govora Gorskoga kotara nekad i danas. *Hrvatski dijalektološki zbornik* 18. 101–110.
- Vranić, Silvana; Crnić, Mirjana. 2008. Iz fonologije govora Mrkoplja. *Čakavska rič* XXXVI/1–2, 119–131.

4.2. Radovi s drugih znanstveno-stručnih područja

- Banovac, Boris. 2004. (Re)konstrukcija socijalnog prostora periferije: Prilog istraživanju kolektivnih identiteta u hrvatskoj periferiji. *Revija za sociologiju* 35/3–4. 95–112.
- Banovac, Boris; Blažević, Robert; Boneta, Željko. 2004. Modernizacija (i/ili europeizacija) hrvatske periferije – primjeri Istre, Like i Gorskog Kotara. *Revija za sociologiju* 35/3–4. 113–141.
- Batina, Klementina. 2005. Baština Gorskog kotara i njezina primjena: oblici muzeološke i turističke prezentacije. *Etnološka tribina* 34–35/27–28. 185–197.
- Bradanić, Marijan; Topolovčan, Ivan. 2020. Župna crkva Sv. Antuna Padovanskog u Fužinama – Primjer arhitekture klasicizma u Gorskom kotaru. *Problemi sjevernog Jadrana* 18. 133–158.
- Brod-Moravice: 150-godišnjica osnovne škole, 1818 – 1968, 100-godišnjica školske zgrade, 1869 – 1969.* 1969. Ur. Jurković, Viktor. Osnovna škola Brod Moravice. Brod Moravice.
- Bujan-Kovačević, Zlata. 2010. *Fužinarski Bunjevci. Priče iz rodoslovnog istraživanja.* Ogranak Matice hrvatske u Delnicama – POP & POP. Delnice – Zagreb.
- Crnić, Štefanija. 1962. Mrkopaljski kraj. *Geografski glasnik* 24. 69–80.
- Černicki, Lara; Forenbaher, Stašo. 2012. *Starim cestama do mora.* Libricon. Zagreb.
- Delač-Petković, Karmen. 1996. Šezdeseta obljetnica „Kulturno-prosvjetnog društva Hrvatska čitaonica sela Kuti – Gorski kotar“. *Vjesnik bibliotekara Hrvatske* 39/3–4. 51–60.
- Delač-Petković, Karmen. 2002. Kuća Mance (Jarneča hiša) – najstarija kuća u Gornjim Kutima. *Dometi. Hrvatski pravopis 1892. – 2002.* 12/1–4. 93–113.
- Delač-Petković, Karmen. 2005. Zvonik kao spomenik trajanja (zvona i zvonici u Gornjim Kutima). *Dometi* 15/1–4. 11–36.

- Delač-Petković, Karmen. 2006. *70 godina „Hrvatske čitaonice sela Kuti“*. Općina Brod Moravice. Brod Moravice.
- Delač-Petković, Karmen. 2007. Povijest i djelovanje „Hrvatske čitaonice sela Kuti“. *Vjesnik bibliotekara Hrvatske* 50/3. 31–40.
- Delač-Petković, Karmen. 2009. *Selo Gornji Kuti i njegova Hrvatska čitaonica*. Hrvatska čitaonica sela Kuti – Općina Brod Moravice – Matica hrvatska, Ogranak Viškovo. Brod Moravice – Viškovo.
- Delač-Petković, Karmen. 2012. *Razvoj knjižnica Gorskoga kotara*. Doktorski rad. Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu. Zagreb.
- Delač-Petković, Karmen. 2016. Deset godina rada fužinarske čitaonice „Dr. Franjo Rački“. *Knjižničar/Knjižničarka* 7. 49–59.
- Delač-Petković, Karmen. 2018. Bibliografija Hrvatske čitaonice sela Kuti (1936. – 2018.). *Knjižničar/Knjižničarka* 9. 146–180.
- Dometi. 1969. 2/8–9 (posebno izdanje Dometa posvećeno Gorskom kotaru). Matica hrvatska. Rijeka.
- Erceg, Ivan. 1959. Prinosi za upoznavanje ekonomskog i pravnog položaja kmetova fužinskog kaštelanata u drugoj polovini 18. stoljeća. *Zbornik Odsjeka za povijesne znanosti Zavoda za povijesne i društvene znanosti Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti* 2. 227–261.
- Feletar, Petar. 2015. *Hrvatske povijesne ceste – Karolina, Jozefina, Lujzijana*. Meridijani. Zagreb – Samobor.
- Filipović, Rudolf. 1998. Hrvatski identitet iseljenih Gorana u SAD-u. *Budućnost iseljene Hrvatske*. Biblioteka Zbornici – Knjiga 3, Institut društvenih znanosti Ivo Pilar. Zagreb. 175–185.
- Frančisković, Stjepan. 1979. Nekadnji gospodari Čabarske komune: Paravići i Ghyczy. *Dometi* 12/5. 25–32.
- Fužine. Lič, *Vrata Belo Selo, Slavica, Benkovac. U povodu 200. godišnjice Škole Fužine (1785. – 1985.)* 1985. Ur. Kauzlarić Andrić, Neda. Odbor za proslavu 200-godišnjice škole Fužine, Mjesna zajednica Fužine – Izdavački centar Rijeka. Fužine – Rijeka.
- Geriol Nemet, Antonija. 2010. *Fužine – antički Lič. Prilog proučavanju i vrednovanju kulturne i prirodne baštine*. Matica hrvatska ogranak Delnice. Delnice.
- Gorski kotar. 1981. Ur. Šafar, Josip i dr. Fond knjige „Gorski kotar“. Delnice.
- Hadžihusejnović-Valašek, Miroslava. 2005. Goranska glazba danas. *Etnološka tribina* 34–35/27–28. 147–179.

- Hirc, Dragutin. 1993. *Gorski kotar*. Tiskara Rijeka. Rijeka (faksimil izd. iz 1898.).
- Holjevac, Željko. 2021. Ispitivanje parnih kotlova u Modruško-riječkoj županiji potkraj 19. stoljeća. *Senjski zbornik* 48/1. 305–316.
- Horvat, Manja; Marković, Ksenija; Živković, Zdravko; Kregar, Tone. 2001. Vas Blaževci ob Kolpi v Gorskem Kotarju – stanje ljudskega stavbarstva in možnosti ohranitve: strnjen zgodovinski pregled. *Glasnik Slovenskega etnološkega društva* 41/3–4. 84–88.
- Jarec, Morana. 2019. Love of the Road and Memories in the Water: Affects in Infrastructural Spaces in Gorski Kotar. *Narodna umjetnost* 56/2. 101–123.
- Kauzlarić Andrić, Neda. 1985. Postanak, rast i razvoj naselja – stanovništvo i življenje (Fužine, Lič, Vrata, Belo Selo, Slavica i Benkovac). *Fužine. Lič, Vrata, Belo Selo, Slavica, Benkovac*. Ur. Kauzlarić Andrić, Neda. Odbor za proslavu 200-godišnjice škole Fužine, Mjesna zajednica Fužine – Izdavački centar Rijeka. Fužine – Rijeka. 17–72.
- Knežević, Rade; Grbac Žiković, Renata. 2013. Promjene gospodarskog značenja tranzitnog turizma u Gorskom kotaru. *Hrvatski geografski glasnik* 75/1. 111–130.
- Kranjčev, Radovan. 2002. Mrkopaljskim krajem (rubrika: Kroz Gorski kotar). *Meridijani* IX/68. 6–9.
- Kremenić, Damir. 2005. Kapelice i križevi Brodkupske doline. *Etnološka tribina* 34–35/27–28. 173–183.
- Krmpotić, Marinko. 2009. Lokvarske vile i vilenjaci. *Sušačka revija* XVII / 66/67. 81–83.
- Krmpotić, Marinko. 2011. Lujzijana. *Sušačka revija* XIX/76. 121–124.
- Krmpotić, Marinko. 2018. Goranski dvorci. *Sušačka revija* XXVI / 101/102. 95–98.
- Kruhek, Milan. 1981. Od doseljenja Hrvata do propasti Zrinskih i Frankopana (do 1670). U: *Gorski kotar*. Ur. Šafar, Josip i dr. Fond knjige „Gorski kotar“. Delnice. 47–52.
- Kruhek, Milan. 1981. Postanak i razvitak naselja i život naroda u prošlosti. *Gorski kotar*. Ur. Šafar, Josip i dr. Fond knjige „Gorski kotar“. Delnice. 281–329.
- Kruhek, Milan. 1984. Prošlost područja općine Vrbovsko do godine 1918. *Općina Vrbovsko: njena prošlost, njena sadašnjost*. Ur. Drašković, Blagota. Skupština općine Vrbovsko – Školska knjiga. Vrbovsko – Zagreb. 24–43.
- Lajić, Ivan. 1999. Mehaničko kretanje stanovništva u demografskom razvitku Gorskog kotara. *Migracijske i etničke teme* 15/4. 501–513.

- Lajić, Ivan; Klempić Bogadi, Sanja. 2020. Demografska budućnost Gorskoga kotara. *Migracijske i etničke teme* 26/2. 191–212.
- Laszowski, Emilij. 1923. *Gorski kotar i Vinodol. Dio državnine knezova Frankopana i Zrinskih. Mjestopisne i povjesne crtice*. Matica hrvatska. Zagreb.
- Laszowski, Emilij. 1951. *Građa za gospodarsku povijest Hrvatske u XVI. i XVII. stoljeću. Izbor isprava velikih feuda Zrinskih i Frankopana* knj. 1. Ur. Mirković, Mijo. JAZU. Zagreb.
- Lončarić, Josip. 2013. Skrad. *Sušačka revija* XXI / 82/83. 131–138.
- Lopašić, Radoslav. 1895. *Oku Kupe i Korane*. Matica hrvatska. Zagreb.
- Lukić, Aleksandar; Opačić, Vuk Tvrtko; Zupanc, Ivan. 2009. The other side of the Zagreb – Rijeka motorway: Socio-geographic implications in the rural periphery of Croatia. *Društvena istraživanja* 18/1–2. 153–173.
- Malnar, Slavko. 2007. *Povijest čabarskog kraja*. Matica hrvatska Ogranak Čabar. Čabar.
- Malnar, Slavko. 2012. *Gorači Gerjansku*. Matica hrvatska Ogranak u Čabru. Garače.¹⁵
- Malnar, Željko. 2009. *Zelena dolina Plešće*. Gec. Plešće.
- Mance, Vladimir. 2012. *Brod na Kupi i gornja kupska dolina u ozračju povijesnih mjenja*. Osnovna škola Frana Krste Frankopana. Brod na Kupi.
- Marković, Mirko. 2003. *Gorski kotar: Stanovništvo i naselja*. Naklada Jesenski i Turk. Zagreb.
- Mrle, Tomislav. 2008. *Crni Lug i ostala pripadajuća mu mjesta*. POP&POP. Zagreb.
- Mrzla Vodica: zapisi o postanku i sudbini naselja. 2002. Ur. Bajzek, Miroslav. Društvo za očuvanje i razvoj naselja Mrzla Vodica. Rijeka – Mrzla Vodica.
- Naše Lokve*. 1997. Ur. Glad, Nada. Općina Lokve. Lokve.
- Općina Vrbovsko. Njena prošlost. Njena sadašnjost*. 1984. Ur. Drašković, Blagota. Skupština općine Vrbovsko – Školska knjiga. Vrbovsko – Zagreb.
- Oštrić, Vlado. 1985. Fužine i okolna naselja u 18. stoljeću. *Fužine. Lič, Vrata Belo Selo, Slavica, Benkovac. U povodu 200. godišnjice Škole Fužine (1785. – 1985.)* 1985. Ur. Kaulzarić Andrić, Neda. Odbor za proslavu 200-godišnjice škole Fužine, Mjesna zajednica Fužine – Izdavački centar Rijeka. Fužine – Rijeka. 91–95.
- Pavelić, Rikard. 2012. *Stope predaka: Bunjevci u Hrvatskom primorju, Gorskom kotaru i Lici*. Adamić. Rijeka.

¹⁵ Ova je knjiga pisana na govoru čabarskoga Garača.

- Pleše, Branko. 1954. Delnice. Prilog poznavanju razvoja mjesta i stanovništva. *Hrvatski geografski glasnik* 16–17/1. 106–109.
- Rački, Andrija. 1946?. *Iz prošlih dana općine Liča i Fužine*. Narodna štamparija. Rijeka.
- Renka, Helena. 2021. *Župa Fužine – demografska analiza matičnih knjiga krštenih (1725. – 1802.)*. Završni rad. Filozofski fakultet Sveučilišta u Rijeci. Rijeka. 23 str.
- Riman, Barbara. 2013. Doseljavanje stanovništva iz slovenskih krajeva u Čabarski kraj na temelju zabilješki u knjigama *Status animarum*. *Migracijske i etničke teme* 29/1. 63–88.
- Riman, Barbara. 2014. Doseljavanje stanovništva iz slovenskih krajeva u župe Središnjega kraja i Kupske doline na temelju zabilješki u knjigama *Stanje duša od sredine 19. do sredine 20. stoljeća*. *Migracijske i etničke teme* 30/1. 95–124.
- Riman Barbara; Riman, Kristina. 2013. Slovenske tradicijske pjesme u tradicijskoj kulturi Gorskog kotora. *FEB 2012. Međunarodni znanstveni interdisciplinarni simpozij Hrvatska folklorna i etnografska baština u svjetlu dubrovačke, sojetske i turističke sadašnjosti*. Ur. Muhoberac, Mira. Zagreb. 676–685.
- Riman Barbara; Riman, Kristina. 2018. Zapisi tradicijskih pjesama iz okolice Čabra. *Varihe (čuvari pokojnika)*. Ur. Janeš, Ivan. Matica hrvatska ogranak u Čabru. Čabar. 99–105.
- Sekulić, Ante. 1981. Prilozi za povijest naselja i župe Lič. *Croatia Christiana periodica* 5/8. 14–35.
- S glazbom u novi milenij. Uz 150 godina Fužinarske glazbe*. 2000. Ur. Jakovljević, Marinko. Kulturno-umjetničko društvo Vrelo – Limena glazba Fužine. Fužine.
- Slukan Altić, Mirela. 2016. *Gomirje: povijest, identitet i fenomeni prožimanja*. Lokalna akcijska grupa Gorski kotar – Naklada Kvarner. Gomirje – Rijeka.
- Smole, Marko. 2005. „Palčava šiša“ – poldrugo stoletje družine Čop iz obmejne vasi Plešce. *Glasnik Slovenskega etnološkega društva* 45/4. 128–132.
- Smole, Marko. 2006. Palčava šiša. Stoljeće i pol obitelji Čop iz pograničnog sela Plešce. *Etnološka istraživanja* 11. 335–342, 343–351.¹⁶
- Smole, Marko. 2012. *Tradicionalne obrti v dolini zgornje Kolpe in Čabranke ter okolici v 19. in prvi polovici 20. stoletja / Tradicionalni obrti u dolini gornje Kupe i Čabranke te njejoj okolini u 19. i prvoj polovici 20. stoljeća*. Matica hrvatska Ogranak u Čabru. Plešce.

¹⁶ Ova je bibliografska jedinica prijevod prethodne.

- Smole, Marko. 2014. *Stavbna dediščina v dolini zgornje Kolpe in Čabranke / Stambena baština u dolini gornje Kupe i Čabranke*. Matica hrvatska Ogranak u Čabru. Plešće – Čabar.
- Smole, Marko. 2016. *Stavbna dediščina v dolini zgornje Kolpe in Čabranke, II. nadaljevanje / Stambena baština u dolini gornje Kupe i Čabranke, II. nastavak*. Ogranak Matice hrvatske u Čabru. Plešće – Čabar.
- Smole, Marko. 2016. Palčava šiša iz vasi Plešće v Gorskem Kotarju na Hrvaškem. *Mohorjev koledar 2016*. 56–60.
- Smole, Marko. 2017. *Deset let Etnološke zbirke Palčava šiša Plešće / Deset godina Etnološke zbirke Palčava šiša*. Ogranak Matice hrvatske u Čabru. Plešće – Čabar.
- Smole, Marko. 2020. *Stavbna dediščina v dolini zgornje Kolpe in Čabranke, III. nadaljevanje / Stambena baština u dolini gornje Kupe i Čabranke, III. nastavak*. Ogranak Matice hrvatske u Čabru. Plešće – Čabar.
- Smole, Marko. 2021. *S pripovedkami od Hrvatskega in Osilnice na izvir Kolpe in nazaj / Pričama od Hrvatskog i Osilnice na izvor Kupe i natrag*. Ogranak Matice hrvatske u Čabru. Čabar – Plešće.
- Spomenica. O stotoj obljetnici Vatrogasnog društva Fužine 1876–1976*. 1976. Ur. Čebuhar, Ivica. Dobrovoljno vatrogasno društvo Fužine. Fužine.
- Stepinac Fabijanić, Tihomira. 2016. Tradicijska kultura uz Lujzijanu i Karolinu. Povijesni putopis kroz Gorski kotar i Prikuplje. *Problemi sjevernog Jadrana* 15. 133–179.
- Strohal, Rudolf. 1932 (prettisak 2005). *Grad i selo Severin u Gorskom kotaru na Kupi*. Spectrum. Delnice.
- Strohal, Rudolf. 1935 (prettisak 1993). *Uz Lujzinsku cestu*. Tiskara Rijeka. Rijeka.
- Škiljan, Filip. 2012. *Kulturno-historijski spomenici Gorskog kotara i Ogulinsko-plašćanske zavale*. Srpsko narodno vijeće. Zagreb.
- Tonković, Kruno. 1985. *Fužine uz Karolinsku cestu. Fužine. Lič, Vrata Belo Selo, Slavica, Benkovac. U povodu 200. godišnjice Škole Fužine (1785. – 1985.)* 1985. Ur. Kauzlarić Andrić, Neda. Odbor za proslavu 200-godišnjice škole Fužine, Mjesna zajednica Fužine – Izdavački centar Rijeka. Fužine – Rijeka. 191–201.
- Trinajstić, Petar. 2003. *Kvarner i Gorski kotar*. Grafika Zambelli. Rijeka.
- Vahtar-Jurković, Koraljka; Obad Šćitaroci, Mladen. 2017. Pejzažno i perivojno nasljeđe Gorskoga kotara (Landscape and park heritage of Gorski kotar). *Prostor* 25/2 (54). 328–341.

- Vrata: prilozi za povijest povodom 50 godina*. Ur. Mance, Zdenko. Adamić. Rijeka. Vrbanac, Zvonimir. 1984. Stanovništvo – dolazak, ostanak, iseljavanje. *Općina Vrbovsko. Njena prošlost. Njena sadašnjost*. Ur. Drašković, Blagota. Skupština općine Vrbovsko – Školska knjiga. Vrbovsko – Zagreb. 13–23.
- Zorko, Marta; Šulc, Ivan; Kovačić, Marko. 2012. Pogranične zajednice u Republici Hrvatskoj: istraživanje lokalnoga identiteta u pograničnom području Gorskoga kotara. *Sociologija i prostor* 50/2 (193). 165–181.

5. Analiza jezične istraženosti gorskokotarskih govora

Detalnija pretraga literature o Gorskom kotaru potvrdila je prije navedene činjenice o tome da nedostaju sustavna jezična i toponomastička istraživanja vezana za Gorski kotar. U nastavku će biti navedeno koliko je koje gorskokotarsko područje zastupljeno u lingvističkim istraživanjima.¹⁷

- Dodiri među gorskokotarskim govorima općenito

O utjecaju jednoga jezičnog sustava na drugi, tj. o dodirima među narječjima na području Gorskoga kotara pisao je Lisac u radovima *Hrvatsko-slovensko granično dijalekatno stanje* (1997b) i *Strohalovi pogledi o genezi kajkavštine s osobitim obzirom na područje Gorskog kotara* (1995b); Barac-Grum u knjizi *Čakavsko-kajkavski govorni kontakt u Gorskom kotaru* (1993a); Gostenčnik u knjizi *Krajevni govori ob Čabranki in zgornji Kolpi* (2018) i dr.

- Kajkavski govori

Istočni tip kajkavskoga govora Gorskoga kotara temeljito je istražen u knjizi Marine Marinković iz 2018. godine. Istražene su fonološke, morfološke i tvorbene značajke navedenih govora, pri čemu su odabrana tri reprezentanta: Osojnik, Smišljak i Lukovdol. Uz taj rad, u bibliografiji su nabrojani i drugi radovi iste autorice koji obrađuju navedeno područje (Marinković 2014; Marinković/Zubčić 2016; Valenčić 2013).

Zapadni tip kajkavskoga govora nije cjelovito obrađen već postoje radovi koji se bave pojedinim govorima toga tipa. Primjerice obrađen je mjesni govor Blaževaca (Marinković 2018b); Brod Moravica (Jurković 1969); govor Broda na Kupi (Strohal 1913; Ramovš 1935;¹⁸ Barac/Finka 1967; Lisac 2000, 2012); govor

¹⁷ Bibliografske jedinice radova koji nisu uvršteni u bibliografiju a spominju se u tekstu navedene su u bilješkama.

¹⁸ Ramovš, Fran. 1935. *Historična gramatika slovenskega jezika, VII. Dialekti*. Znanstveno društvo za humanistične vede. Ljubljana.

Tršća, i to njegova fonologija, fonetika, morfologija, frazeologija (Malnar, M. 2005; 2013a; Malnar Jurišić 2014, 2017; Menac Mihalić/Malnar, M. 2011; Rigler 2018); obrađena je frazeologija (Malnar, M. 2011a, 2011b, 2011c; Malnar Jurišić/Vukša Nahod 2015) i fonologija (Malnar, M. 2012; Malnar, M. /Vukša 2012) čabarskih govora, a izdani su i rječnici (Malnar, S. 2002, 2008, 2014, 2020); obrađen je općenito mjesni govor Gerova (Raušel 2000) i njegova fonologija (Gostenčnik 2013); obrađen je govor Crnog Luga općenito (Knaus 2018) te njegova fonologija (Malnar, M. 2009; Kovač 2015; Kovač/Malnar Jurišić 2016) i morfologija (Knaus 2020; Knaus/Marinković 2021); obrađen je govor Delnica (Strohal 1903b; Ramovš 1935; Barac/Finka 1967; Lisac 1991–1992, 2006b) za koji postoji i rječnik (Pavešić/Magaš/Laloš 2006); analizirana je fonologija i morfologija kupjačkoga govora te prilozi u tome govoru (Asić Klobučar 2006, 2011, 2015); govor Ravne Gore (Strohal 1905; Majnarić 1922–1923, 1963; Herljević 1964–1965; Lisac 1989c, 1999b; Burić, M. 2014), njegova frazeologija (Burić, M. 2005) te je izdan i ravnogorski rječnik (Erjavec 2014); zapisana su obilježja lokvarskoga (Strohal 1903c; Pleše 1984) te fužinarskoga (Bujan Kovačević 2019) govora uz objavu maloga fužinarskog rječnika (Bujan Kovačević 1999).

Općenito kajkavski govori na području Gorskoga kotara obrađeni su u radovima Josipa Lisca, Vide Barac-Grum, Božidara Finke, Pavla Ivića, Mije Lončarića, Tijmena Pronka.

- Čakavski govori

Čakavski govori Gorskoga kotara u literaturi nisu sustavno obrađivani već su pojedini govori spominjani u kontekstu radova o govorima Gorskoga kotara općenito ili o čakavskim govorima općenito. Primjerice akcentuacija gorskokotarskih čakavskih ikavsko-ekavskih govora¹⁹ obrađena je u sklopu knjige Ive Lukežić iz 1990.²⁰

Od istočnih čakavskih govora zasebno je obrađen govor Vrbovskog u radu koji donosi njegove osnovne značajke (Strohal 1903a) te je obrađena njegova frazeologija (Matešić 2006).

Ni zapadni čakavski govori nisu detaljno obrađivani već su njihove osnovne značajke navedene u radu Mirjane Crnić Novosel iz 2013. godine. Obrađen je ekavski govor Mrzle Vodice unutar više monografija koje se bave čakavskim

¹⁹ U tu skupinu spadaju govori sljedećih gorskokotarskih mjesta: Sleme, Slavica, Brestova Draga, Stari Laz, Poljička Kosa, Jablan, Senjsko, Vrbovsko, Presika, Stubica, Zdihovo, Bosiljevo.

²⁰ Lukežić, Iva. 1990. *Čakavski ikavsko-ekavski dijalekt*. Izdavački centar Rijeka. Rijeka.

ekavskim govorima općenito,²¹ tj. govorima trsatsko-bakarske skupine²². Govor Benkovca Fužinskog spomenut je u radu Ive Lukežić iz 1997. godine,²³ a pojedini su gorskokotarski čakavski govori (posebno Brestove Drage) obrađeni u okviru analize neocirkumfleksa u čakavskome narječju.²⁴

- Štokavski govori

Od štokavskih su detaljno obrađeni zapadni govori, tj. ikavski štokavski tip gorskokotarskih govora u monografiji Mirjane Crnić Novosel (2019). Uz navedene monografije, ti su govori obrađivani i u pojedinim radovima: govor Mrkoplja (Strohal 1906; Crnić 2006; Vranić/Crnić 2008; Lukežić 2008), govor Sungera (Strohal 1906; Crnić Novosel 2010) te Liča (Crnić Novosel 2016).

Na štokavske ikavske i ijekavske gorskokotarske govore općenito osvrnuo se Božidar Finka u radovima iz 1977. godine.

- Onomastika

Ako se osvrnemo na onomastička istraživanja, radova je puno manje. Može se izdvojiti nekoliko radova koji obrađuju antroponimiju gorskokotarskoga kraja. Najcjelovitije je takvo istraživanje monografija *Povijesna antroponimija Gorskog kotara u Hrvatskoj 1438-1975: goranska prezimena kroz povijest* (Burić, A. 1983). Uz popis gorskokotarskih prezimena, u knjizi se daje zemljopisni i povijesni opis gorskokotarskoga područja koji, uz ostalo, obuhvaća migracije te prve spomene pojedinih gorskokotarskih naselja. Povijesnom antroponimijom Gorskoga kotara bavila se i Barac-Grum (1987), a u suautorstvu sa Zečević (1981) obradila je tvorbu gorskokotarskih prezimena. Općenito goranskim prezimenima bavio se Nosić (2013), dok je antroponimiju čabarskoga te antroponimiju i toponimiju tršćanskoga kraja obradio Slavko Malnar u dvama istraživanjima (2010, 2011a).

Toponomastička su istraživanja Gorskoga kotara također oskudna. Njima se bavila Vida Barac-Grum, koja je u tri rada (1973–1974, 1990, 1993b) obradila općenito gorskokotarsku toponimiju, dok se u dva (1969, 1971) bavila toponomastikom područja Lukovdola. Toponim Delnice obradio je Josip Lisac (1982b, 2003–2004), dok su ostali toponimi spominjani u okviru radova s drugih pod-

²¹ Vranić, Silvana. 2005. *Čakavski ekavski dijalekt: sustavi i podsustavi*. Biblioteka časopisa *Fluminensia*. Rijeka.

²² Lukežić, Iva. 1996. *Trsatsko-bakarska i crikvenička čakavština*. Izdavački centar Rijeka. Rijeka.

²³ Lukežić, Iva. 1997. Novi podatci za dijalekatsku kartu sjevernoga Hrvatskoga primorja, Istre i Like. *Hrvatski dijalektološki zbornik* 10. 171–184.

²⁴ Zubčić, Sanja. 2017. *Neocirkumfleks u čakavskom narječju*. Filozofski fakultet Sveučilišta u Rijeci. Rijeka.

ručja istraživanja. U okviru knjige *Fužinarski kaj* popisano je oko 150 toponima s područja Fužina, Vrata i Belog Sela (Bujan Kovačević 1999).

Pregledavanjem se sastavljene bibliografije, a s obzirom na broj popisanih radova, isprva čini da je Gorski kotar dobro istražen. No ipak je riječ o geografski velikom području, pa se na temelju detaljnije analize zaključuje da postoji još jako puno praznina koje zahtijevaju detaljno istraživanje.

6. Zaključak

Ovim se radom željelo ukazati na nedovoljnu jezičnu istraženost gorskokotarskoga kraja. To još uvijek tajnovito planinsko područje gdje su zastupljeni govori svih triju hrvatskih narječja: kajkavskoga, čakavskoga i štokavskoga, očito nije bio dovoljan poticaj znanstvenicima da se ona temeljito zabilježe i istraže. Iz bibliografije je vidljivo da postoje radovi koji obrađuju pojedine govore, ali govori Gorskoga kotara definitivno zaslužuju sistematizaciju tih istraživanja na način kako je to učinjeno u dvjema monografijama iz 21. stoljeća autorica Mirjane Crnić Novosel (*Štokavski ikavski govori u Gorskom kotaru*, 2019) i Marine Marinković (*Kajkavski govori istočnoga Gorskoga kotara*, 2018).

Kajkavski govori zauzimaju najveći dio područja Gorskoga kotara, pa su, očekivano, i u istraživanjima najzastupljeniji. Ipak, njihov zapadni tip trebalo bi sustavno analizirati.

Čakavski govori, koji su ujedno i najugroženiji govori Gorskoga kotara, nisu adekvatno obrađeni, stoga je krajnje vrijeme da se snime posljednji govornici gorskokotarske čakavštine.

Štokavske bi istočne govore trebalo također detaljno ispitati i analizirati značajke tih idioma kako bi se upotpunila cjelokupna lingvistička slika Gorskoga kotara.

Onomastika Gorskoga kotara uglavnom je neistražena, što se najviše vidi iz pregledanih onomastičkih bibliografija koje obuhvaćaju razdoblje 1990. – 2019. (objavljivanih u časopisu *Folia onomastica Croatica* (1993. – 2020.)), gdje je objavljeno tek nekoliko radova koji se odnose na Gorski kotar. Pojedini se gorskokotarski toponimi mogu naći u radovima različite tematike, što je također jedan od razloga zašto su u ovoj bibliografiji popisani i radovi iz drugih znanstvenih područja. U ovom je prilogu bibliografiji ukupno popisano 139 radova s područja lingvistike te 88 naslova s ostalih područja.

Cilj je ovoga priloga bibliografiji bio potaknuti istraživače na proučavanje i ispitivanje jezičnoga mozaika Gorskoga kotara, a ujedno i na popisivanje i analiziranje gorskokotarskih toponima. Pritom im ovaj skromni popis radova može poslužiti kao baza za početak istraživanja.

Nina Spicijarić Paškvan

A Tribute to the Bibliography of Linguistic Papers on Gorski kotar

Summary

This paper is intended as a tribute to the bibliography of papers tackling the Gorski kotar area. Though the subject matter are primarily linguistic papers and the existing dictionaries, papers covering other scientific areas are included too: e.g. architecture, tourism, history, geography, ethnology, traffic, etc., which influence either directly or indirectly the onymy and the speeches of Gorski kotar. In addition to the list of papers, a brief linguistic presentation of the area is given, as well as (in) sufficiently studied speeches and toponyms of Gorski kotar are indicated to.

Keywords: Gorski kotar; linguistics; bibliography; Čakavian speeches; Kajkavian speeches; Štokavian speeches.

OCJENE, PRIKAZI I OSVRTI

